

«Евразийский национальный
университет имени Л.Н.Гумилева»

Экономический факультет

Кафедра учет и анализа

ФГАОУ ВО «Российский
университет дружбы народов»

Экономический факультет

Кафедра бухгалтерского учета,
аудита и статистики

**«Международные стандарты учета и аудита: ключевые
изменения и нюансы перехода в условиях цифровой
экономики»**

**Сборник статей Международной научно-практической
конференции 17 февраля 2023 г.**

Астана

УДК 657(47+57)

ББК 65.053

П78

Рекомендовано к печати Ученым советом
Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева

Рецензент – доктор экономических наук, профессор *Алиев М.К.*

Научные редакторы:

PhD, доцент ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Жолаева М.А.
заместитель заведующая кафедрой бухгалтерского учета, аудита и статистики РУДН,
кандидат экономических наук Сорокина Л.Н.

П78 «Международные стандарты учета и аудита: ключевые изменения и нюансы перехода в условиях цифровой экономики»: сборник статей Международной научно-практической конференции. Астана, 17 февраля 2023 г. – Астана: ЕНУ им Л.Н.Гумилева, 2023. – 522с.

ISBN 978 601 337 121 4

Сборник статей научно-исследовательских работ студентов, магистрантов, докторантов, профессорско-преподавательского состава по итогам Международной научно-практической конференции 17 февраля 2023 г.

Предназначен для широкого круга читателей.

Электронная версия материалов сборника размещается на сайте www.enu.kz

Сборник научных статей участников конференции подготовлен по материалам, представленным в электронном виде. Ответственность за содержание материалов несут авторы статей.

© Коллектив авторов, 2023
© ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2023
© РУДН, 2023

ISBN 978 601 337 121 4

6. Қарабаева Қ., Глеубергенова М. «Қазақстан Республикасында шағын бизнесті дамыту».
7. «Бизнестің жол картасы - 2020» бағдарламасы.

ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА ЖАҒДАЙЫНДА ТҰРАҚТЫ ШЫҒЫНДАРДЫ БӨЛУ

Қалназар Мирас,

*Л.Н.Гумилев ат.Еуразия ұлттық университетінің
Есеп және аудит мамандығының 4-курс студенті, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Жолаева М.А.*

Аннотация. Цифрлық технологиялар мен ұйымдастырушылық құралдарды қолдана отырып, өндірістік фирмалардың тұрақты шығындарын азайту жолдары қарастырылуда.

Түйінді сөздер: тұрақты шығындар, шығындар, мүлік, айналым, капитал, калибрлі әсер.

DISTRIBUTION OF FIXED COSTS IN THE DIGITAL ECONOMY

Kalnazar Miras,

*A 4th year student in specialization
"Accounting and Auditing" profile
Faculty of Economics*

*L.N.Gumilyov Eurasian National University, Kazakhstan
Scientific adviser - Zholaeva M. A.*

Annotation. Ways to reduce the fixed costs of manufacturing firms using digital technologies and organizational tools are being considered.

Keywords: fixed costs, costs, property, turnover, capital, caliber impact.

Мемлекеттің, қоғамның барлық салаларын барған сайын ауқымды цифрландыру экономиканың ашықтығын арттырады. Бұл, бір жағынан, сәтті алдын-ала шешімдерді көшіруді жеңілдетеді, ал екінші жағынан, қадағалау мен салық қысымын күшейтеді. Мұның бәрі күшейе түседі әлемдік экономиканың жаһандық шекараларға жеткен кезде оның көлемін кеңейту мүмкін барлық аймақтық нарықтарға сөзсіз әсер ететін нарық.

Бұл жағдайда негізгі құралдарға салынған капитал айналымының баяулауын күтуге болады және оларды шығын көзіне айналдыру. Бұл мүліктен қашуды тудыруы мүмкін, оның кейбір белгілері қазіргі уақытта қазірдің өзінде көрінеді. Цифрлық экономикадағы тұрақты шығындарды басқару зерттелуде. Тұрақты шығындардың негізгі түрі негізгі құралдардың осындай элементіне шығындар болады деген қорытынды жасайды

Экономиканың барлық субъектілері үшін қол жетімді болатын "есептегіш". Бұл олардың кәсіпкерлік қызметінің барынша жабық болуына әкеліп соғады және оларды "гараж" экономикасына көшуге мәжбүр етеді.

Мақаланың негізгі ережелері мен тұжырымдары ғылыми және педагогикалық қызметте қолданылуы мүмкін өндірістік фирмалардың мәні мен даму тенденциялары туралы мәселелерді қарастыру.

Тұрақты шығындар кез-келген экономикалық қызметке тән, олар нарыққа кірудегі кедергілердің бірі және сонымен бірге өндірісті жалғастыруға кедергі болатын белсенділік болып табылады. Осыған байланысты тұрақты шығындарды басқару маңызды міндет болып табылады, оны шешу үшін төртіншісінің әсерінен олардың өзгеруінің негізгі тенденцияларын қарастыру қажет.

Тұрақты шығындарға келесі төлемдер кіреді:

1. Негізгі капиталдың тозған бөлігін қалпына келтіру үшін қажетті шығындар.
2. Ішкі және сыртқы субъектілерге төлемдер, олардың мөлшері өндіріс көлеміне байланысты: компанияның қызмет көрсету құрылымдары (бухгалтерлік есеп, қауіпсіздік

және т. б.), капиталды жеткізушілер және қызметтер (банктер, сақтандыру компаниялары, жалға берушілер және т. б.), мемлекеттік органдар және т. б.

Фирманың мұндай шығындар деңгейі өте жоғары болуы мүмкін, іс жүзінде оның экономикалық белсенділігі тоқтайды. Бірақ олардың деңгейі төмен болса да олар шығынды білдіреді ол сыртқы және ішкі ортаның қарсылығын жеңу үшін көтеруге мәжбүр болған фирмалар өндірістік қызметті жалғастыру және кеңейту мақсатында.

Мұндай шығындардан аулақ болу мүмкін емес.

Сонымен қатар, негізгі құралдарды құру – бұл белгілі бір өндірістік қатынастарға ұзақ мерзімді сілтеме жасау қиын (кейде мүмкін емес). "Калибрлі әсер" пайда болады: инвестицияланған субъект капитал негізгі құралдарға айналады, олардың айналасындағы белсенділікті қалыптастырады.

Негізгі бөлігі

Компанияның қызметін келесі функционалды деңгейлер түрінде ұсынуға болады:

1. Өндірістік-экономикалық ресурстарды дайын өнімге фирманың өндірістік учаскелеріне физикалық қосу.

2. Жабдықтау-өндірістік учаскелерді барлық ресурстармен уақтылы қамтамасыз ету қажет: шикізат, материалдар, энергия, еңбек кадрлары және т. б. Дайын өнімді шығаруды, өндірістік учаскелерді жұмыс жағдайына келтіруді және т. б.

3. Экономикалық-қызметтің өндірістік және жабдықтау деңгейлерін қамтамасыз ету ақша қаражаттарының қозғалысы және олардың баламалары арқылы: жеткізушілердің ресурстарына ақы төлеу, алу. Дайын өнімді сатудан түскен табыс, қызметкерлерге еңбекақы төлеу, салық төлеу, бағалы қағаздармен операциялар, несиелік қатынастар және т. б.

4. Жобалық-технологиялық-фирманы аймақтың экономикалық саяхатына енгізу жобасын әзірлеу, өндіріс пен іске асыруды қамтамасыз ететін технологияларды таңдау және компания өнімдерін қолдану.

Тұрақты шығындар барлық көрсетілген функционалды деңгейлерде орын алады: өндірістік деңгейде-бұл негізгі құралдардың тозуын өтеуге байланысты шығындар, ал қалғандарында деңгейлер-сыртқы және ішкі субъектілердің қызметтеріне ақы төлеуге байланысты шығындар.

Жабдықтау, экономикалық және жобалау-технологиялық шығындарды қысқартуға ұмтылу фирмалар бұл функцияларды белсенді түрде аутсорсингке береді (ең алдымен көлік, тазалау, жабдықтау-қойма, бухгалтерлік және қорғау функциялары).

Мамандандырылған фирмалар бұл функцияларды өз мойнына алады, өздерінің тұрақты шығындарын төмендетуге мүмкіндігі бар оларды барлық клиенттеріне бөлу арқылы. Осының арқасында әрбір клиентке келетін тұрақты шығындар азаяды, яғни орташа тұрақты шығындар (AFC) азаяды – average fixed costs). Осының арқасында мұндай функцияларды аутсорсингке беретін фирма өзінің тұрақты шығындарын айтарлықтай азайта алады.

Алайда бұл әдіс негізінен жабдықтау деңгейі үшін қолданылады.

Соңғы уақытқа дейін экономикалық және жобалық-технологиялық қызметке байланысты шығындарды азайту іс жүзінде мүмкін болмады. Қазіргі уақытта "физикалық және коммуналдық компоненттерден интерактивті инженерлік желілерді қамтитын ақылды жүйелер" белсенді түрде әзірленуде.

Мұндай "ақылды жүйелер" функцияларды қабылдай алады деп болжануда өндірістік бөлімшелерді материалдық іске асыру, Цифрлық жобалау және байланыстыру.

Осы "ақылды жүйелер" уәде етілген функционалдылыққа жеткенде, олар айтарлықтай банктік қызметтерді, сақтандыруды, қызметкерлермен және мемлекетпен есеп айырысу жүйелерін (экономикалық деңгей), қолда бар ақпараттан жаңа білім алуды, бұрын қол жетімді емес жаңа деректерді жинауды, прототиптеуді, көлемдік модельдеуді және т.б. (жобалау-технологиялық деңгей) өзгертеді.

Нәтижесінде барлық осы және басқа салалар түбегейлі қысқартумен түбегейлі жеңілдетіледі персонал немесе өз қызметін іс жүзінде адамның қатысуынсыз жүзеге асырады. Тиісінше, тұрақты шығындар күрт төмендейді.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, негізгі құралдардың негізгі элементі болады деп күтуге болады. Экономиканың барлық субъектілері шамамен бірдей қол жеткізе алатын "есептегіш".

Нәтижесінде пайда болатын экономикалық қызметтің шекті ашықтығы қайшы келеді кәсіпкерлік идеологиясы және максималды пайдаға ұмтылу. Нәтижесінде, цифрлық экономика жағдайында бәсекелестікте жеңіске жету стратегияларының саны азаяды, ал кәсіпкерлік әдеттегі процестердің түріне айналуы мүмкін.

Кәсіпкерлік рухты қолдауға болатын жалғыз орын керек "есептегіштен" тыс жүру деп атауға болатын сегментке назар аудару - бұл экономикалық қызмет жүзеге асырылатын экономиканың бөлігі жеке пайдаланудағы негізгі құралдардың негізінде (пәтер, тұрғын үй, гараж, аула және т.б.).

Бұл стратегия тұрақты шығындардың маңызды бөлігін болдырмайды.

Сандық экономикада бұл жалпыға ортақ "есептегіштен" ажыратуды білдіреді.

Сандық экономиканың бәсекеге қабілеттілігі гаражға қарағанда бәрінде жоғары болады күнделікті, логикалық өңдеуге болатын процестермен байланысты салалар. Сондықтан, ең бастысы, мұндай автономды, "гараж" қызметі кәсіпкерлікке жарамды екі салада шоғырланатын болады:

1) өткен оқиғаларға әрдайым негізделмеген құндылықтар, мағыналар, байланыстар және болжау маңызды жобалық-технологиялық қызмет (бұл өткеннің сандық талдауын жарамсыз етеді). Қызметтің бұл түрі құндылық-семантикалық қызметпен тығыз байланысты және адамзат қауымдастығынан тыс өмір сүре алмайды;

2) құнды заттар мен мағыналарды технологиялық міндеттер мен процестерге айналдырумен байланысты адамзат пен Техносфера арасындағы шекаралық аймақ.

Шын мәнінде, "гараж" экономикасында жасанды интеллект, цифрлық интеллект – табиғи ұжымдық интеллект, оның ішінде интуициялар, алдын-ала ескертулер, түсініктер, идеялар, құндылықтар мен мағыналар жасалуы және дамуы керек. Бәлкім, мұндай табиғи интеллектінің дамуы тек адамзат қауымдастығында мүмкін. Сонымен қатар, бұл жасампаз қауымдастық неғұрлым үлкен болса, әлеуметтік интеллект қуатының деңгейі соғұрлым жоғары болады.

Қорытынды. Тұрақты шығындар негізгі капиталды көбейту қажеттілігінен туындайды және сыртқы және ішкі қызмет көрсетушілерге төлемдер. Негізгі капиталға байланысты шығындарды азайту үшін шаруашылық жүргізуші субъектілер бүгінде негізгі капиталдың тозуын азайтуға тырысады негізгі құралдар объектілерінің саны және олардың әрқайсысының құны, кірістермен жұмыс істеу.

Сонымен қатар, негізгі капиталдың қызмет ету мерзімін қысқарту үрдісі оны айнаымалы капиталға айналдыруға дейін артады, мұнда негізгі құрал жөнделмейді, бірақ есептен шығарылады.

Бұл ұзақ мерзімді объектілердің (тұтыну тауарларынан) ескіруін бағдарламалау үрдісінде айқын көрінеді және ғимараттар мен станоктарға дейін. Төртінші өнеркәсіптік революция тудырған технологиялар тұрақты шығындарға түбегейлі әсер етеді. Сайып келгенде, бүгінгі күні тұрақты шығындардың нысаны материалдық-заттық сипатқа ие болудан шарттыға айналады ақпаратты генерациялау, сақтау және беру қажеттілігі.

Әдебиеттер:

1. Арбатская А.Г., Пугырская я. в. бюджеттік Денсаулық сақтау мекемелеріндегі шығындар мен қызметтердің өзіндік құнын есептеу мәселелері // Экономика және кәсіпкерлік. 2018. № 5 (94). 1066-1072 ББ.

2. Одаховская Д. А. компанияның мүлкін бағалау тәсілдерін дамыту және жетілдіру мақсатында негізгі құралдардың, материалдық емес активтердің және аударымдардың амортизациясының бухгалтерлік және салықтық есебі /

- Д. А. Одаховская, Г. Г. Печеникова // Изв. Байкал мемлекеті. 2019. Т. 29, № 1. 113-122 ББ.
3. Ованесян С. С., Черхарова Н. И. талап етілетінге қол жеткізу үшін шығындар мен өнім шығаруды басқару салық саясатына тәуелді мотивация деңгейі // заманауи технологиялар. Жүйелік талдау. Мо бөлу. 2011. № 3 (31). 248-253 ББ.
4. Асеева А.А., Петрачкова Ю. Л. шығындарды басқарудың теориялық және әдіснамалық тәсілдерін өндіреді. // Батыс. Курск мемл.с. - х. академия. 2014. № 9. 32-35 бет.
5. Секисов а. Н., Савенко А.А. өндіріс шығындарын қалыптастыру процесін жетілдірудің алғышарттары // Экономика және кәсіпкерлік. 2016. №10-3. 467-472 ББ.
6. Антипина Н. В. мұнай компаниясының негізгі қорларына инвестицияларды оңтайландыру // Изв. Байкал мемлекеті. ун-та. 2019. Т. 29, № 2. 262-272 ББ.
7. Беликов А. ю. шаруашылық жүргізуші субъектінің инвестициялық әлеуетін анықтау және бағалау әдістемелерін салыстырмалы талдау // Изв. Байкал мемлекеті. 2016. Т. 26, № 5. 750-757 ББ.
8. Воронов е. в. ауылшаруашылық тұтынушыларға қызмет көрсету кооперативтерін құру машина-трактор паркін ұтымды пайдалану // Аймақтық экономика: теория және практика. 2011. №12. 33-36 бет.
9. Скворцов Е. А., Скворцова Е. г., Набоков В. И., Кривоногов П. С. сауу робототехникасын қолдану Аймақ // Аймақ экономикасы. 2017. Т. 13, т. 1. 249-260 ББ.
10. Середа Н.А., Иванова М. А. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдаланудың әртүрлі ұйымдық нысандарындағы шығындар құрамының ерекшеліктері // Вестн. Мәскеу. мемлекеттік агроинженерлік ун. В. П. Горячкина. 2010. №5. 101-104 ББ.
11. Шуков в. н. техниканы жаңартудың экономикалық мәселелері // Изв. Томск политех. ун-та. Гео ресурстарды жобалау. 2016. Т. 269. 47-6 бет

ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТАЛДАУДАҒЫ ҒЫЛЫМИ ТӘСІЛДЕР ЖҮЙЕСІ

Н.С. Нуркашева

э.ғ.к., «Есеп және аудит» БББ ассис. профессоры
«Нархоз университеті», Алматы қ., Қазақстан
nursulu.nurkasheva@narхоз.kz

О.Ж. Жанұзақова

«Есеп және аудит» мамандығының 2 курс студенті
Нархоз университеті, Алматы қ., Қазақстан
orynau.zhanuzakova@narхоз.kz

АНДАТПА. Зерттеудің мақсаты – менеджерлердің тиімді басқарушылық шешімдер қабылдау мақсатында маңызды орын алатын экономикалық талдаудағы ғылыми тәсілдердің ерекшеліктерін зерттеу болып саналады.

Әдістемесі – Мақала абстракталық-логикалық тәсіл негізінде жүргізілді. Әдістемелік негіз жүйелік талдау болып табылады.

Зерттеудің өзіндік ерекшелігі / құндылығы – Әлемдік экономиканың тұрақсыздық жағдайында елдегі дағдарысты басқару, реттеу, мемлекеттік және жергілікті басқару, кәсіпорындар мен ұйымдарды басқару, қызметкерлер мен өндірістік үрдістерді басқару, инновациялық және қаржылық менеджмент, сондай-ақ тәуекелдерді басқару сияқты кадрларды даярлау мәселелері маңызды орынға ие болып отыр. Бұл аталған салалық бағыттар теориялық жағынан дамыған болса да, тәжірибелік тұрғыдан бір біріне сәйкес келе бермейді.

Сондықтан, бұл ғылыми мақаланың ерешелігі болып қазіргі жағдайда басқарудағы маңызды орын алатын экономикалық талдаудың ерекшеліктеріне теориялық ғылыми көзқарастар мен тәжірибелік тәсілдердің ерекшеліктерін зерттеу болып саналады.

Зерттеудің нәтижелері – Компаниялардағы тиімді қаржылық менеджмент жүйелерін басқаруда мынадай экономикалық талдау әдістерінің ерекшеліктері анықталынды: жүйелі, кеиенді, функционалды, жағдайлық талдау тәсілдері.

Кілтті сөздер – тиімді қаржылық менежмент, ивеестициялық тартымдылық, экономикалық талдау, стратегиялық мақсаттар, іскерлік белсенділік, табыстылық.